TIME : 3 HRS. **(TOTAL : 100 MARKS)**

1. **ALL QUESTIONS ARE COMPULSORY.**
2. **MARKS ARE INDICATED AGAINST EACH QUESTION**

1. (A) Select the most appropriate answer from the options given below **(Any Ten)** 10

1. Human Resource Management is a _____________ process.
   a) Continuous b) Rare
   c) One-time d) Rigid

2. _____________________ means breaking the job into small parts.
   a) Job Simplification b) Job Rotation
   c) Job Analysis d) Job Enlargement

3. _______________is a process of choosing the right person for the right job.
   a) Recruitment b) Selection
   c) Termination d) Retirement

4. ________ is an on-the-job training method
   a) Assessment Center b) Apprenticeship
   c) Seminars and Conferences d) Classroom Lectures

5. ___________ is a limitation in performance appraisal where the average scores are given to all employees.
   a) High score b) Central Tendency
   c) Low score d) Minimum score

6. _____________Training is conducted for newly appointed employees
   a) Refresher b) Promotion related
   c) Induction d) Technical

7. According to _____________, intrinsic motivation is based on three key factors i.e. Autonomy, Mastery and Purpose.
   a) Daniel Pink b) Abraham Maslow
   c) Vroom d) McGregor

8. Human Relations approach has _____________application.
   a) Special b) Universal
   c) Local d) Narrow

C3E8E93AC678B2CB12D377BABC28FC9C

9. The Need Hierarchy Theory was developed by _____________
   a) McGregor b) Peter Drucker
   c) Abraham Maslow d) William Ouchi

10. _________ in employment helps in maintaining work life balance
   a) Instability b) Flexitime
   c) Job enlargement d) Job design

11. The Sexual Harassment of Women at Workplace Act (prevention, prohibition and redressal) was passed in _____.
   a) 2010 b)2011
   c) 2012 d) 2013

12. Competency _________ is a process of identifying key competencies required for undertaking organisational tasks.
   a) Tapping b) Tasking
   c) Mapping d) Scaling

(B) State whether the following statements are True OR False: (**ANY TEN**) (**10**)

1. Human Resource Management is not needed in small organisations.
2. Job Enlargement and Job Enrichment are techniques of Job Design.
3. Recruitment follows Selection.
4. The four level training evaluation model was developed by Donald Kirkpatrick
5. When performance appraisal is based on a negative factor of an employee, it is called as 'Halo effect'
6. In Participative counseling, both the counselor and counselee are jointly responsible for the solution of the problem.
7. Leadership is the activity of influencing people to work forcibly in the organization.
8. Self-actualisation needs exist in all people.
9. Under the Grievance Handling Procedure, the subordinates should first approach the top management.
10. Peter Senge popularised the concept of the Learning Organisation.
11. Downsizing is the planned reduction in the number of employees in an organisation.
12. Passion for technology is a characteristic of millennials.

Q.No.2 Answer **ANY TWO** of the following: module1 (**15**)

a) Distinguish between Traditional Human Resource Management and Strategic Human Resource Management.

b) What do you mean by Human Resource Planning? Discuss briefly Steps in Human Resource Planning.

c) What is Recruitment? Explain various External Sources of Recruitment.

C3E8E93AC678B2CB12D377BABC28FC9C

Q.No.3 Answer **ANY TWO** of the following: **(15)**

a) What is Training? Discuss various methods of Off-the Job Training.

b) Explain any 8 techniques of Performance Appraisal.

c) Discuss the Need for Succession Planning.

Q.No.4 Answer **ANY TWO** of the following: **(15)**

a) Discuss the Transactional and Transformational leadership.

b) Explain McGregor's Theory X and Theory Y of Motivation.

c) Discuss the Employee Health and Safety Measures.

Q.No.5 Answer **ANY TWO** of the following: **(15)**

a) Explain the need for innovation culture in organizations.

b) Discuss the importance of Human Resource Information System.

c) What are the differences in Domestic and International HR Practices?

Q.No.6 Write short Notes **(ANY FOUR)** **(20)**

a) Job Analysis.

b) E-Selection.

c) Career Planning.

d) Vroom's Expectancy Theory.

e) Changing pattern of employment.

f) Competency Mapping.

****

C3E8E93AC678B2CB12D377BABC28FC9C

वेळ- ३ तास **गुण-१००**

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

२. उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात

प्रश्न क्र. १ (अ) दिलेली पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. **(कोणत्याही दहा)** **१०**

१. मानव संसाधन ही एक ________प्रक्रिया आहे.

अ) सातत्यपुर्ण ब) दुर्मिळ क) एका वेळेची ड) अलवचिक

२. ________ म्हणजे, कामाचे लहान भागांमध्ये विभाजन करणे होय.

अ) कार्य सुलभीकरण ब) कार्य बदल क) कार्य विश्लेषण ड) कार्य विस्तार

३. ________ म्हणजे, योग्य कामाकरिता योग्य व्यक्ती निवडीची प्रक्रिया होय.

अ) भरती ब) निवड क) सेवासमाप्ती ड) सेवानिवृत्ती

४. _______ ही कामावर घेऊन प्रशिक्षण देण्याची पद्धत आहे.

अ) मूल्यमापण केंद्र ब) प्रशिक्षणार्थी क) परिसंवाद आणि परिषदा ड) वर्ग व्याख्याने

५. _________ ही कामगिरी मूल्यमापनाची एक मर्यादा आह ज्या अंतर्गत सर्वच कर्मचाऱ्यांना सरासरी गुण दिले जातात.

अ) जास्त गुण ब) मध्यवर्ती प्रवृत्ती /एकसुरीपणा क) कमी गुण ड) कमाल गुण

६. ________ या प्रकारचे प्रशिक्षण नवनियुक्त कर्मचाऱ्यांसाठी आयोजित केले जाते.

अ) उजळणी ब) पदोन्नती संबंधित क) कार्य परिचय ड) तांत्रिक

७. _______ च्या मते, आंतरिक प्रेरणा तीन मुख्य घटकांवर आधारित असते; जसे स्वायतत्ता, प्रभुत्व आणि उद्देश.

अ) डॅनियल पिंक ब) अब्राहम मॅस्लो क) व्रुम ड) मॅकग्रेगर

८. 'मानवी संबंध' दृष्टीकोन _______ अवलंबिला जातो.

अ) विशेष ब) सार्वत्रिक क) स्थानिक ड) मर्यादित

९. गरजांची श्रृंखला (Need Hierarchy) हा सिद्धांत _______ यांनी विकसित केला आहे.

अ) मॅकग्रेगर ब) पिटर ड्रकर क) अब्राहम मॅस्लो ड) विल्यम औची

१०. नौकरी/कामातील ________ मुळे, कार्य-जीवन संतुलन साधण्यास मदत होते.

अ) अस्थिरता ब) वेळेची लवचिकता क) कार्य विस्तार ड) कार्य रचनाकृती

११. कामाच्या ठिकाणी महिलांवर होणारे लैंगिक अत्याचार प्रतिबंध कायदा _____ मध्ये संमत करण्यात आला.

अ) २०१० ब) २०११ क) २०१२ ड) २०१३

C3E8E93AC678B2CB12D377BABC28FC9C

१२. सक्षमता ________म्हणजे; संस्थात्मक कार्ये पार पाडण्याची संबंधित व्यक्तीची पात्रता ओळखण्याची एक प्रक्रिया आहे.

अ) शोधणे ब) मानचित्रण/ पडताळणी क) कार्यपार पाडणे ड) प्रमाणीकरण

(ब) खालील विधाने सत्य की असत्य ते सांगा. **(कोणतेही दहा)** १०

१. लहान संस्थांमध्ये मानव संसाधन व्यवस्थापनाची गरज नसते.

२. कार्य विस्तार (Enlargement) आणि कार्य समृद्धी (Enrichment) ही कार्य रचनाकृती ची (Design) तंत्रे आहेत.

३. निवडी नंतरची प्रक्रिया म्हणजे भरती.

४. चार स्तरीय प्रशिक्षण मुल्यमापन मॉडेल; डोनाल्ड किर्क पॅट्रीक यांनी विकसित केले आहे.

५. जेंव्हा कार्यक्षमतेचे मुल्यांकन कर्मचाऱ्याच्या नकारात्मक घटकांवर आधारित असते, तेंव्हा त्याला हॅलो इफेक्ट / नकारात्मकता परिणाम, असे म्हणतात.

६. सहभागी समुपदेशनामध्ये समुपदेशक आणि समुपदेशलाभार्थी असे दोघेही समस्येच्या निराकरणासाठी जबाबदार असतात.

७. नेतृत्व म्हणजे संस्थेमध्ये लोकांना जबरदस्तीने काम करण्यासाठी प्रभवित करण्याची क्रिया.

८. आत्मपूर्णतेची (Self-Actualisation) ची गरज सर्व लोकांमध्ये असते.

९. तक्रार हाताळणी प्रक्रीये अंतर्गत कनिष्ठ सहाय्यकांनी प्रथम सर्वोच्च व्यवस्थापकांशी संपर्क साधावा.

१०. पिटर सेंज यांनी शिकणारे संघटन (Learning) ची संकल्पना लोकप्रिय केली.

११. आकार कमी करणे म्हणजे एखाद्या संस्थेतील कर्मचाऱ्यांच्या संख्येत होणारी नियोजित कपात.

१२ तंत्रज्ञानातील उत्कटता हे सहस्त्रकांचे **(millennials)** वैशिष्ट्य आहे.

प्रश्न क्र २ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे लिहा. १५

अ) पारंपारीक मानव संसाधन व्यवस्थापन आणि धोरणात्मक मानव संसाधन व्यवस्थापन यातील फरक स्पष्ट करा.

ब) मानव संसाधन नियोजन म्हणजे काय? मानव संसाधन नियोजन प्रक्रीयेतील पायऱ्यांची चर्चा करा.

क) भरती म्हणजे काय? भरतीचे विविध बाह्य स्त्रोत स्पष्ट कर.

प्रश्न क्र ३ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे लिहा. १५

अ) प्रशिक्षण म्हणजे काय? कार्य बाह्य (Off-the Job) प्रशिक्षणाच्या विविध पद्धतींवर चर्चा करा.

ब) कामगिरी मुल्यांकनाची कोणतीही आठ तंत्रे सष्ट करा.

क) उत्तराधिकारी नियोजनाच्या गरजेवर चर्चा करा.

C3E8E93AC678B2CB12D377BABC28FC9C

प्रश्न क्र ४ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे लिहा. १५

अ) व्यावहारीक(Transactional) नेतृत्व आणि परिवर्तनशील(Transformational) नेतृत्व या विषयी चर्चा करा

ब) मॅकग्रेगर यांचा प्रेरणेचा सिद्धांत 'क्ष' आणि सिद्धांत 'य' स्पष्ट करा.

क) कर्मचाऱ्यांचे आरोग्य आणि सुरक्षा यावरील उपाययोजनांची चर्चा करा.

प्रश्न क्र ५ खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे लिहा. १५

अ) संस्थांमध्ये नाविन्यपूर्ण संस्कृतीची गरज स्पष्ट करा.

ब) मानव संसाधन माहिती प्रणालीचे महत्व या विषयी चर्चा करा.

क) देशांतर्गत आणि आंतरराष्ट्रीय मानव संसाधन पद्धतींमध्ये काय फरक आहेत ते स्पष्ट करा.

प्रश्न क्र ६ थोडक्यात टिप लिहा **(कोणत्याही चार)** २०

अ) कार्य/नोकरी विश्लेषण (Job Analysis)

ब) ई-निवड

क) करिअर नियोजन

ड) वृम चा अपेक्षा सिद्धांत

इ) रोजगार पद्धतीत होत असलेले बदल

फ) सक्षमता ओळख (Competency Mapping)

****